

TÔI NHÌN TÔI CÔ ĐƠN

TRẦN CẨM QUỲNH NHƯ

Bạn ngạc nhiên không, vì trên đời này còn có một sở thích, đó là thích cô đơn!

Cô đơn cũng có mặt tích cực đối với một người thích được trầm mình trong bóng tối - bóng tối của đêm đen thật sự và bóng râm bên lề cuộc đời, nghĩa là không thích lộ diện ra ngoài xã hội. Thứ cô đơn không làm ta sợ hãi chán chường, mà là một môi trường luôn được mong đợi trong cõi yên bình cho mình triết và sáng tạo - một sự xa xỉ hiếm có gần như một phép màu nếu bạn sống giữa một thành phố đang bị nạn nhân mãn đe dọa, với tiếng ồn trăm kiểu vây quanh.

Hiếu kỳ, tôi đi tìm tôi trong những key words "thích cô đơn", và kinh ngạc khi thấy con người mình có tất cả những dấu hiệu không đáng khuyến khích: sợ đám đông và lọt thỏm giữa những cuộc vui, luôn muốn tách ra khỏi thế giới bên ngoài, giữ khoảng cách để cảm thấy thoải mái, cả về thể chất lẫn tinh thần, thích làm mọi thứ một mình, sống một mình nhưng không hề cảm thấy nhàm chán, trân quý mọi cơ hội được ở một mình, không cảm thấy thôi thúc phải liên tục giữ liên lạc với người khác trong thời gian dài, luôn thức rất khuya để xem một bộ phim hay trong đó có những cuộc tình trong sáng và cao thượng, hoặc đôi khi đơn giản là chỉ muốn hòa mình vào bóng tối, cứ nghe đi nghe lại mãi một bản nhạc, thích đi du lịch một mình, thích hưởng thụ những cuối tuần thoải mái không ràng buộc, ngại kết bạn và gặp gỡ người mới... Ôi chao!

Đôi khi tôi hay tự hỏi, chẳng biết mình có kỳ dị lắm không, trong khi bạn bè tôi dồ dồ vui vẻ ở những quán ăn sang trọng, tôi lại tha thiết muốn hưởng một buổi tối yên tĩnh ở nhà, mặc một bộ đồ ngủ thoải mái và xem bộ phim thú vị. Nó mang lại cho tôi niềm vui lớn hơn nhiều so với việc bỏ thời gian đi mua sắm hoặc làm đẹp, nên tôi luôn tận dụng thời gian ít ỏi còn lại để làm những gì mình thích và tận hưởng nó như một đặc ân lúc cuối đời. Cô đơn không làm khó được tôi vì tôi

sống khép kín chớ không-thể-không-hòa-nhập. Và tôi nghĩ có thể tự tin về bản thân là một trong những tính cách đầu tiên của một người yêu thích cô đơn ở mức độ chấp nhận được không đi tới chỗ cực đoan.

Thật ra cũng thú vị lắm khi thỉnh thoảng được ra ngoài gặp vài đứa bạn thân để tán gẫu. Lúc đó ta đâu còn là những người lớn chững chạc nữa, mà trở thành những đứa trẻ sống lâu, tha hồ nhí nhố một trăm lẻ một chuyện trên trời dưới đất, và cảm thấy hạnh phúc khi vẫn còn được gặp hay liên lạc với những đứa bạn dễ thương, những người bạn của năm mươi năm về trước! Chia sẻ những kinh nghiệm, cho hay nhận lời khuyên, tâm sự những điều u ám không thể nói với ngay chính những người thân của mình, những điều đó chúng ta chỉ có thể kể lể với đôi người bạn thân, do vậy ta cần "bạn" và không thích "bè". Quý hồ tinh bất quý hồ đa, bạn ít thôi nhưng thật lòng với nhau, không có cái cảnh "bằng mặt không bằng lòng", không có những nụ cười giả tạo, ngoài mặt nói cười thơn thớt mà ghìm nhau nhau từng chút để ganh ghét hay xem thường. Một người thích cô đơn chỉ cần bấy nhiêu, nên cuộc sống hiếm khi cảm thấy nhàm chán vì biết rõ mình thích gì, cần và không cần phải làm gì.

Đầu tháng Tư 2020, lần đầu tiên trong lịch sử Việt Nam, social distancing do nạn dịch Covid 19 diễn ra kéo theo bao nhiêu bức bối, trầm cảm và xung đột gia đình. Những người tánh hướng ngoại nào giờ đã quen sống bầy đàn, lúc ấy cảm thấy ngột ngạt tù túng thậm chí muốn phát điên khi phải quần quanh giữa bốn bức tường của chính căn nhà mình, ăn rồi ngủ! Trong khi những người đã quen với cuộc sống khép kín lại thấy chẳng có gì ghê gớm, thậm chí còn cảm thấy tiện lợi hơn vì khi ngại tới chợ là nơi đông người dễ lây nhiễm. Rồi lợi dụng thời gian cách ly để có nhiều dịp sum họp gia đình hơn, đọc sách xem phim nhiều hơn, và hoàn thiện con người mình hơn qua những kỹ năng còn thiếu sót mà lâu nay cuộc sống cơm áo tất bật bưng bả không có nhiều thì giờ để trau dồi.

Như vậy, cùng một sự kiện, xấu hay tốt, khó chịu hay không, đều tùy cách nhìn của mỗi người đối với sự kiện đó ra sao.

Dẫu sao, bản chất con người luôn có hai thôi thúc mâu thuẫn: chúng ta yêu và muốn được yêu, đồng thời chúng ta cũng khao khát sự riêng tư và độc lập. Cho nên trong giáo dục, phải chăng nên dạy trẻ nhỏ cách làm việc nhóm, nhưng cũng cần thiết dạy chúng chủ động dần thân để tự mình thực hiện hoặc đeo đuổi một đam mê lành mạnh hay một ngành chuyên môn lâu dài và bền bỉ. Trong khoa học, sự hợp tác trong phòng thí nghiệm đưa đến những kết quả diệu kỳ, nhưng cũng có những nhà khoa học có tính hướng nội lại rất cần yên tĩnh và riêng tư để có thể thăng hoa khả năng sáng tạo và hiệu suất làm việc tới mức tối ưu.

Khi tôi đọc về nỗi cô đơn, đoạn văn dưới đây làm tôi vừa thú vị vừa buồn cười:
"Tôi không cho rằng con người là một hòn đảo. Cuộc sống là vô nghĩa khi chúng ta không có tình yêu, lòng tin, và tình bạn.

...Và những người có khả năng sáng tạo phi thường nhất, trong nhiều ngành nghề khác nhau, phần lớn lại là những người hướng nội, dựa theo một nghiên

cứu của hai nhà tâm lý học Mihaly Csikszentmihalyi và Gregory Feist. Họ đủ hướng ngoại để chia sẻ và thúc đẩy những ý tưởng, nhưng họ luôn nhận thức về bản thân như là một cá nhân độc lập.

...Nói cách khác, một người ngồi yên lặng dưới gốc cây ngoài vườn (trong khi những người khác đang rôm rả cùng ly trong nhà) khả năng cao hơn sẽ có táo rơi vào đầu!" (Newton là một trong những người hướng nội vĩ đại nhất trong lịch sử nhân loại: William Wordsworth đã miêu tả ông qua đoạn thơ sau: "Mãi mãi một trí tuệ/ Hành hương qua những biển cả xa lạ của suy tư, trong cô độc.") (New York Times)

Tôi vẫn còn nhớ quay quắt cái thời đẹp đẽ nhất của tuổi thanh xuân tươi hồng, đã phải oan uổng chôn đời trong rẫy rừng, trong khi vẫn liên tục ném mình vào những chuyến đi vô vọng. Gần mười năm sau tôi mới trở lại Sài Gòn nối tiếp "giấc mộng con" ở ĐHTH. Rảnh rỗi ngồi gặm lại mới thấy những ngày miễn cưỡng làm thôn nữ, ngày nhỏ cỏ trồng trọt tối học ôn dưới ánh sáng tù mù của ngọn đèn dầu, tôi chưa bao giờ thèm muốn ánh sáng kinh thành (cái kinh thành đầy xa lạ và khốn khổ đó đâu còn là chỗ nương thân cho anh chị em chúng tôi!), cũng chưa bao giờ vì mặc áo vá mà thèm thường bộ váy rực rỡ và tiếc cho vóc dáng thanh xuân dần mai một nơi quê mùa. Chỉ có một thôi thúc duy nhất là thoát khỏi lòng giếng tắm tối để được toại chí trong giấc mộng công danh dở dang tức tưởi! Trong thời gian gần mười năm trời đằng đẵng đó, nếu là người ham vui có lẽ tôi đã phát điên vì cái "mộng vuông" phải nằm bó rọ trong một "lỗ tròn" oan nghiệt (A square peg in a round hole). Vậy mà ngược lại, đó là thời gian duy nhất tôi được thanh thản bên thiên nhiên xanh mát mắt, cách xa những sinh vật ác độc và đạo đức giả, sống hồn nhiên với heo bò gà vịt, chiều chiều nằm lăn trên trảng cỏ mênh mông mà giỡn tung bưng với mấy con chó con mèo.

Cô đơn chẳng? Rất nhiều, nếu cứ mãi nhớ về những ngày hạnh phúc âm êm thoát cái tan đàn sảy nghé, nếu cứ lạc lõng nơi xa lạ với những người lồi xóm cứ chăm chăm để ý coi "nhà giàu Sài Gòn" làm ăn ra sao (đó là họ gọi mỉa mình vậy) và cười nhếch mép khi thấy mình làm ruộng làm rẫy chẳng ra hồn, nếu cứ nhìn mãi những bông dừa cạn tím buồn chìm dần trong hoàng hôn mà nhớ về những cảnh mai ngày Tết nghiêng mình kiêu sa trong cái lộc bình quý giá của Ngoại, và nếu cứ nghe tiếng pháo giao thừa mà ngỡ như tiếng uất nghẹn chộp bề mưa nguồn khi nhớ về những ngày cuối năm sum họp gia đình yên vui cũ...

Hồ ơ... Ròng châu ngoài Huế, ngựa té Đồng Nai,
Nước sông trong sao chảy lộn sông ngoài
Thương người xa xứ lạc loài tới đây...

Rồi mọi thứ cũng dần ổn định sau khi đã... chạm đáy! Càng về già, dù đã có thể thành thoi để đi đó đây chút ít, tôi vẫn lười ló mặt ra ngoài, dần sợ những mối quan tâm hơi hợt, những mối quan hệ xã giao "có cho có", càng ngại ngùng những ồn ào quanh mình: tôi ghét một tiếng còi xe vô duyên chát chúa trong ngõ nhỏ, không ưa những tiếng động ồn ả, cho dù đó là âm thanh Karaoke âm ỉ với giọng lè nè ngang phè của đám người đang ngà ngà say cách đó vài căn, tiếng

chuông mõ tụng niệm rền rĩ vào những lúc người ta cần nghỉ ngơi nhứt ở căn đối diện, hay tiếng hát thánh ca vang rền của cả gia đình sát nhà mà tôi bị bắt phải nghe mỗi hừng sáng (dù tôi vẫn làm thàm đọc chú Đại Bi và Bát Nhã tâm kinh mỗi ngày và thỉnh thoảng cũng nghe ngao nho nhỏ vài bài Thánh ca!) . Tôi trang bị cho căn phòng của mình để chịu tối đa, tương đối cách âm, để nó trở thành thế giới của riêng tôi, an toàn và tĩnh lặng, nơi đó tôi thu tôi vào một góc thoải mái, tha hồ cất kín tâm tư, gần như chỉ giải bày qua ngòi bút và những trang giấy. Một cuộc sống thụ động và gần như ẩn cư giữa những bộn bề nơi phố thị.

Sau những mất mát, tan tác, con chim trúng tên đôi lần mãi sợ cành cong. Cho nên dù tôi có một gia đình yên ấm, một nghề nghiệp ổn định và được quý mến, những người bạn thật dễ thương, những mối quan hệ gia đình và xã hội khá tốt đẹp, nhưng tôi vẫn chỉ là người cô đơn với hạnh phúc một mình.

Life is a moment in space
When the dream is gone
It's a lonelier place
I kiss the morning goodbye
But down inside you know
We never know why
The road is narrow and long
(Woman in love - Barry and Robin Gibb)

Trần Cẩm Quỳnh-Như